Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	C.C. Spork	**Datum**	12 april 2022
Doorkiesnummer	030 268	**Kenmerk**	9944232
E-mail	charlie.spork@utrecht.nl	**Onderwerp**	Reactie Burgeragendering Energiezuiniger hoogbouw
Bijlage(n)	-	**Beleidsveld**	Energie

Geachte leden van de raad,

Op verzoek van uw raad reageren we in deze brief op de ‘Burgeragendering Energiezuiniger hoogbouw’ van Kees van Oosten namens Stichting Klimaat 030. Eerst zullen we de regels rondom energiezuinig bouwen beschrijven, vervolgens zullen we ingaan op de ambities van de gemeente op het gebied van energiezuinig bouwen en hoe het verzoek zich verhoudt tot de Utrechtse ambities.

BENG systematiek

Sinds 1-1-2021 moet alle nieuwbouw voldoen aan de Bijna Energie Neutraal Gebouw (BENG) eisen, dit is vastgelegd in het Bouwbesluit en wordt berekend met de NTA8800. De BENG eisen zijn minimumeisen en bestaan uit drie eisen over energieverbruik en één eis over het beperken van oververhitting in de zomer. Er geldt een eis voor wat betreft de maximale warmte- en koudevraag van een gebouw: BENG 1, uitgedrukt in kWh per m² gebruiksoppervlakte per jaar. Daarnaast mag het gebouw niet meer dan een maximale hoeveelheid primaire fossiele energie verbruiken: BENG 2. Deze is ook uitgedrukt in kWh/m².jr. Als derde BENG eis (BENG 3) geldt dat er een minimaal percentage van het energieverbruik uit hernieuwbare energie moet bestaan (bijv. zelf opgewekte zonnestroom of warmte uit een warmtepomp). Tot slot mag de woning niet teveel oververhitten in de zomer, dat wordt bepaald met de factor TO_{juli}.

De hoogte van de eisen zijn afhankelijk van de gebruiksfunctie en gebouwvorm. Deze staan in het bouwbesluit afdeling 5.1.

Wanneer een gebouw 100% van het eigen energieverbruik hernieuwbaar opwekt, noemen we dat energieneutraal. Vaak is dan BENG 2 $\leq$ 0 kWh/m².jr en BENG 3 $\geq$ 100%. Zo’n gebouw noemt men ook wel ENG.

Hoge ambities duurzame nieuwbouw in Utrecht

Utrecht heeft de ambitie om een duurzame stad te zijn. Daarom werken we de komende jaren aan de overstap naar schone energie. We wekken de energie die nodig is in de stad duurzaam op en bestaande gebouwen passen we aan door te isoleren en over te stappen op duurzame manieren van verwarmen. Om onze ambitie voor de stad te halen, is voor nieuwbouw onze ambitie een stuk hoger dan de minimum BENG-eisen. We zien wel dat klimaatneutraal bouwen voor hoogbouw extra uitdagend is en soms concurrerend is met andere ambities in de stad, zoals dakgebruik of hoogwaardig groen. Het aantal zonnepanelen per woning neemt snel af bij hoogbouw. Of anders gezegd: het dakoppervlak blijft gelijk, maar het aantal woningen, en daarmee de energievraag, neemt met elke bouwlaag toe. In de praktijk blijkt dat voor gebouwen met meer dan 4 of 5 bouwlagen energieneutraal (ENG) zeer complex of onhaalbaar wordt.

Om onze energieambities voor de stad te halen, maken we gebruik van het Utrechts Energie Protocol[1]. Het Utrechts Energie Protocol is naar aanleiding van een motie uit 2017 (Motie 61/2017) ontstaan. Deze motie gaf aan dat de gemeente Utrecht als uitgangspunt hanteert dat nieuwbouw wordt gerealiseerd met een minimale energiebehoefte en een zo laag mogelijke CO_2 uitstoot. Het huidige Energie Protocol helpt projectontwikkelaars en bouwbedrijven om hun plannen klimaatneutraal te maken. Het helpt te zorgen voor energiebesparing, hergebruik van energie en het opwekken van duurzame energie. Het Utrechts Energie Protocol stuurt aan op gebouwen of gebieden die in gebruik klimaatneutraal zijn. Bij eigengronduitgifte nemen we het protocol mee in tenders, bij ontwikkelingen op grond van derden is dit onze leidraad. De richtlijn van het protocol is:

- bereik klimaatneutraliteit eerst zoveel mogelijk op gebouw- of perceelniveau, door besparen en opwek
- kijk daarna naar de mogelijkheden binnen het gebied of op buurt- en wijkniveau
- kijk ten slotte pas verder buiten het plangebied voor het opwekken van duurzame energie

Verzoek burgeragendering

In de burgeragendering wordt verwezen naar artikel 5.2.3 lid 3 van het Bouwbesluit. In dat derde artikellid is bepaald dat een woongebouw niet hoeft te voldoen aan de minimumwaarde voor het aandeel hernieuwbare energie (de BENG 3 eis) als hij kan aantonen dat het niet mogelijk is daaraan te voldoen als gevolg van locatiegebonden omstandigheden. Deze vrijstelling kan door het college gegeven worden.

In de burgeragendering wordt u gevraagd om het college (eventueel via een motie) te verzoeken om hoogbouwprojecten geen vrijstelling te verlenen op basis van dat artikel.

Uit de nota van toelichting bij het Bouwbesluit[2] blijkt dat het bij art. 5.2.3 moet gaan om een feitelijke onmogelijkheid als gevolg van beperkingen op locatie. Denk bijvoorbeeld aan het onmogelijk zijn van een bodemwarmtepomp, vanwege een tunnel, metrolijn of andere bodemenergiesystemen. Het is in een dergelijk geval bovendien nodig dat ook alle andere vormen van hernieuwbare energie niet mogelijk zijn of onvoldoende zijn om de BENG 3 eis te halen. Dit betekent dat (een combinatie van)

[1] Duurzaam bouwen en ontwikkelen | Gemeente Utrecht
[2] Artikel 5.2 Bijna energieneutraal | Bouwbesluit Online

zonnepanelen, gevelpanelen, aansluiten op een duurzaam (lokaal) warmtenet, gebruik maken van andere typen warmtepompen en andere oplossingen niet kan leiden tot het behalen van de BENG 3 eis. De vergunningaanvrager moet dit aantonen en onderbouwen en het college toetst dit. Wij verwachten dat dit beroep in de praktijk zeer zelden zal voorkomen. In Utrecht is een beroep op dit artikel sinds de invoering van de BENG nog niet ingediend bij of gehonoreerd door het college.

Het is een wettelijk recht van een vergunningaanvrager om een beroep te doen op art. 5.2.3 uit het Bouwbesluit en aan te tonen dat het in zijn specifieke geval niet mogelijk is om aan het minimale percentage hernieuwbare energie te voldoen. Deze bepaling van het bouwbesluit kan het college of de raad niet via een beslissing of motie buiten werking stellen. Gezien onze hoge ambities voor nieuwbouw en de haalbaarheid van de BENG 3 eis zullen wij een beroep op art. 5.2.3 lid 3 niet lichtvaardig toekennen.

Mocht er een beroep worden gedaan op de afwijkingsgrond (artikel 5.2.3 lid 3) en de bijzondere situatie van de locatie, dan geldt nog steeds dat er een percentage hernieuwbare energie moet worden gerealiseerd dat voor die locatie wél haalbaar is. Daarbij gebruiken wij het eerder genoemde Utrechts Energie Protocol om de resterende energievraag van hoogbouw te compenseren met energieleverende gebouwen en opwek van duurzame energie buiten de nieuwbouwgebieden. Dit hebben wij o.a. toegepast bij hoogbouwproject Wonderwoods, waarbij zonnepanelen op afstand de hoogbouw van energie voorzien.

Hoogbouw in Utrecht

In de burgeragendering wordt specifiek naar hoogbouw verwezen. Met de RSU is vastgesteld hoe we de groei van de stad komende jaren vorm gaan geven. Hierin speelt binnenstedelijke verdichting een belangrijke rol, waarbij bouwen in hoge dichtheden noodzakelijk is om de verwachte groei te faciliteren. Bovendien maakt bouwen in hoge dichtheden het mogelijk de schaarse ruimte die er is, op een efficiënte manier in te zetten. Bouwen in hoge dichtheden zorgt op verschillende manieren voor een lager energiegebruik en houdt daarmee letterlijk ruimte vrij voor de realisatie van andere opgaven. Denk hierbij aan groen, klimaatadaptatie en ontmoeten. In de hoogbouwvisie, waaraan nu wordt gewerkt, is aandacht voor hoe de verschillende Utrechtse ambities van invloed zijn op de hoogbouw. Ook de energieambities worden hierin meegenomen.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,